

**EBI gairės
dėl
rizikos vertės nepalankiausiomis sąlygomis (VaR
nepalankiausiomis sąlygomis)**

EBA/GL/2012/2

Londonas, 2012-05-16

Gairių statusas

1. Šiame dokumente pateikiamos gairės, priimtose vadovaujantis 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1093/2010, kuriuo įsteigiama Europos priežiūros institucija (Europos bankininkystės institucija (EBI)), ir iš dalies keičiamas Sprendimas Nr. 716/2009/EB ir naikinamas Komisijos sprendimas 2009/78/EB (EBI reglamentas), 16 straipsnį. Vadovaujantis EBI reglamento 16 straipsnio 3 dalimi, kompetentingos institucijos ir finansų rinkos dalyviai deda visas pastangas, siekdami laikytis šių gairių.

2. Gairėse išdėstoma EBI nuomonė dėl tinkamos priežiūros praktikos Europos finansų priežiūros institucijų sistemoje arba dėl to, kaip Sąjungos teisė turėtų būti taikoma konkrečioje srityje. Todėl EBI tikisi, kad visos kompetentingos institucijos ir finansų rinkos dalyviai laikysis jiems skirtų gairių. Kompetentingos institucijos, kurioms taikomos šios gairės, turi jų laikytis ir atitinkamai įtraukti jas į savo priežiūros praktiką (pvz., pakeisti savo teisinę sistemą, priežiūros taisykles ir (ar) gaires ar priežiūros procesus), įskaitant konkrečias gaires skirtas visų pirma įstaigoms.

Pranešimo reikalavimai

3. Vadovaujantis EBI reglamento 16 straipsnio 3 dalimi, kompetentingos institucijos privalo iki 2012 m. liepos 16 d. pranešti EBI, ar jos laikosi arba ketina laikytis šių gairių, arba nurodyti nesilaikymo priežastis. Iki šio termino negavus jokio pranešimo, EBI laikys, kad kompetentinga institucija šių gairių nesilaiko. Pranešimai siunčiami pateikiant V skyriuje nustatytą formą adresu compliance@eba.europa.eu, nurodant „EBA/GL/2012/2“. Pranešimus teikia asmenys, turintys įgaliojimus pranešti apie gairių laikymąsi savo kompetentingų institucijų vardu.

4. Ankstesnėje dalyje nurodytas kompetentingų institucijų pranešimas pagal EBI reglamento 16 straipsnį skelbiamas EBI interneto svetainėje.

Turinys

I antraštinė dalis. Dalykas, taikymo sritis ir apibrėžtys.....	4
1. Dalykas.....	4
2. Taikymo sritis ir lygis.....	4
3. Apibrėžtys	4
II antraštinė dalis. Reikalavimai, taikomi įstaigų atliekamam rizikos vertės nepalankiausiomis sąlygomis modeliavimui.....	5
A. Nepalankiausių sąlygų laikotarpio identifikavimas ir patikimumo vertinimas	5
4. Nepalankiausių sąlygų laikotarpio trukmė	5
5. Tiksliam nustatymui naudojamų nepalankiausių sąlygų laikotarpių skaičius.....	5
6. Tinkamo istorinio laikotarpio nustatymo metodas	6
7. Dokumentai, pagrindžiantys nepalankiausių sąlygų laikotarpių nustatymo metodą	7
B. Nepalankiausių sąlygų laikotarpio peržiūra	8
8. Dažnumas	8
9. Nepalankiausių sąlygų laikotarpio stebėseną	8
C. Rizikos vertės nepalankiausiomis sąlygomis metodika	9
10. Suderinimas su rizikos vertės metodika	9
11. Rizikos vertės nepalankiausiomis sąlygomis pakaitinių kintamųjų įvertinimas ..	11
12. Pakaitinių kintamųjų patikimumo vertinimas	12
13. Modelyje pateikiamos informacijos ir gautų rezultatų patikimumo vertinimas ..	12
D. Naudojimo patikrinimas	13
14. Naudojimo patikrinimas.....	13
III skyrius. Baigiamosios nuostatos ir įgyvendinimas	13
15. Taikymo terminas	13

I antraštinė dalis. Dalykas, taikymo sritis ir apibrėžtys

1. Dalykas

Šių gairių tikslas – pasiekti ES kompetentingų institucijų bendrą supratimą rizikos vertės (VaR) nepalankiausiomis sąlygomis modelių klausimu, siekiant panašesnės priežiūros praktikos pagal Direktyvos 2006/49/EB, iš dalies pakeistos Direktyva 2010/76/ES, V priedą.

2. Taikymo sritis ir lygis

1. Kompetentingos institucijos turi reikalauti, kad įstaigos laikytųsi šių VaR nepalankiausiomis sąlygomis gairių nuostatų.
2. Šios gairės taikomos įstaigoms, kurios taiko vidaus modelio metodą (angl. *internal model approach, IMA*) kapitalo, reikalingo prekybos knygoje įvardijamai rinkos rizikai padengti, poreikiui apskaičiuoti.
3. Gairės taikomos įstaigoms tokiu lygiu (individualiu ir (ar) konsoliduotu), kuriuo modelį leidžia taikyti atitinkama kompetentinga institucija, išskyrus atvejus, kai gairėse nurodyta kitaip.

3. Apibrėžtys

Gairėse taikomos šios apibrėžtys:

- a. Terminas *įstaigos* reiškia kredito įstaigas ir investicines įmones, apibrėžtas Direktyvose 2006/48/EB ir 2006/49/EB.
- b. Terminas *absoliutūs duomenys* (angl. *antithetic data*) šių gairių 6 punkte reiškia kainos pokyčius, kurie laikomi svarbiais, nepriklausomai nuo pokyčių krypties.
- c. Terminas *tendencijos pašalinimas* (angl. *de-meaning*) šių gairių 10 punkte reiškia kiekybinį tendencijos šalinimo iš istorinių duomenų procesą. Priklausomai nuo tendencijos padėčių ir dydžio, nepašalinus krypties iš istorinių duomenų, naudojamų modeliuojant kainų pokyčius, gali būti gaunama daugiausia pelningi scenarijai ir mažai ir riboto dydžio nuostolių.
- d. Terminas *pakaitinis kintamasis* šių gairių 11 punkte reiškia stebimą kintamąjį arba kainą likvidžioje rinkoje, naudojamą kintamajam, kurio negalima stebėti (ar kurio hipotetinė kaina neatspindi realių didelės abipusės rinkos (angl. *two-way market*) sandorių), pakeisti, todėl jų negalima tiksliai išmatuoti. Įstaigos naudojasi pakaitiniais kintamaisiais tiek vertinimo, tiek ir rizikos matavimo tikslais. Teoriškai galima išskirti tris pakaitinių kintamųjų rūšis: taikomus vertinant priemones (kurie turėtų įtakos kapitalo matų – VaR arba VaR nepalankiausiomis sąlygomis tinkamumui); naudojamus VaR apskaičiuoti (jie

taip pat būtų naudojami VaR nepalankiausiomis sąlygomis metrikai); ir turinčius įtakos tik VaR nepalankiausiomis sąlygomis apskaičiavimui.

II antraštinė dalis. Reikalavimai, taikomi įstaigų atliekamam rizikos vertės nepalankiausiomis sąlygomis modeliavimui

A. Nepalankiausių sąlygų laikotarpio identifikavimas ir patikimumo vertinimas

4. Nepalankiausių sąlygų laikotarpio trukmė

1. Direktyvoje dėl kapitalo poreikio (angl. *capital requirement directive, CRD*) nustatytas reikalavimas, kad istoriniai duomenys, naudojami tiksliai nustatyti VaR nepalankiausiomis sąlygomis mata, turi apimti nepertraukiamą 12 mėnesių laikotarpį, taip pat taikomas tais atvejais, kai įstaigos nustato trumpesnę nei 12 mėnesių laikotarpį, kuris vis dėlto laikomas reikšmingo nepalankaus įvykio, susijusio su įstaigos portfeliu, laikotarpiu.

2. Metodas, taikomas nepalankiausių sąlygų laikotarpiams nustatyti, siekiant įvykdyti Direktyvos 2006/49/EB, iš dalies pakeistos Direktyva 2010/76/ES, 5 priedo 10a dalies reikalavimus, ir apskaičiuoti VaR nepalankiausiomis sąlygomis mata, suderintą su nepertraukiamu 12 mėnesių nepalankių finansinių sąlygų laikotarpiu, susijusiu su įstaigos portfeliu, yra esminis elementas, lemiantis modelio rezultatus, ir todėl jį turi patvirtinti kompetentingos institucijos.

5. Tiksliam nustatymui naudojamų nepalankiausių sąlygų laikotarpių skaičius

1. Tvirtinant įstaigų nepalankiausių sąlygų laikotarpio pasirinkimą, kompetentinga institucija – tai kompetentinga institucija, atsakinga už konsoliduotą šios ES įstaigos priežiūrą, o jei vidaus modelis pripažįstamas ir patronuojamosios įmonės lygiu – tai kompetentinga institucija, atsakinga už šios ES įstaigos patronuojamosios įmonės priežiūrą.

2. Jei kompetentingos institucijos patvirtina nepalankiausių sąlygų laikotarpį, apibrėžtą grupės lygiu pagal Direktyvos 2006/49/EB 37 straipsnio 2 dalį, darant nuorodą į Direktyvos 2006/48/EB 129 straipsnį, bendrą nepalankiausių sąlygų laikotarpį turėtų būti reikalaujama apibrėžti tik grupės lygiu.

3. Kompetentingos institucijos išimties tvarka turi pareikalauti ES įstaigos nustatyti kitokį nepalankiausių sąlygų laikotarpį patronuojamosios įmonės lygiu, jei grupei apibrėžtas nepalankiausių sąlygų laikotarpis nelaikomas tinkamu patronuojamosios įmonės portfeliui. Jei bendras visos grupės nepalankiausių sąlygų laikotarpis taikomas įstaigoje, kurios patronuojamoji įmonė taiko šalyje patvirtintą VaR modelį,

įstaigos turi pateikti įrodymus, kad šis visos grupės lygiu taikomas nepalankiausių sąlygų laikotarpis yra tinkamas patronuojamosios įmonės portfeliui.

6. Tinkamo istorinio laikotarpio nustatymo metodas

1. Įstaigos, pasirinkdamos istorinį laikotarpį tikslaus nustatymo tikslais, turi parengti metodiką nepalankiausių sąlygų laikotarpiui, tinkamam jų turimiems portfeliams, nustatyti; tam naudojamas vienas iš šių būdų:

- i. vertinimu pagrįsti metodai; arba
- ii. formulėmis pagrįsti metodai.

2. Vertinimu pagrįstas metodas – tai metodas, kuriame nenaudojama išsami kiekybinė analizė tiksliai reikalingo laikotarpio nustatymui; šis metodas pagrįstas aukšto lygio rizikų, būdingų esamam įstaigos portfeliui ir praėjusių nepalankiausių sąlygų laikotarpių, susijusių su šiais rizikos veiksniais, analize. Jei šį vertinimu pagrįstą metodą naudoja įstaigos, metodas turi apimti ir kiekybinius analizės elementus.

3. Formulėmis pagrįstas metodas – tai metodas, kuriame, be ekspertų vertinimo, naudojama labiau sisteminė kiekybinė analizė, nustatant istorinį laikotarpį, rodantį esamo įstaigos portfelio reikšmingas nepalankiausias sąlygas. Šiuo labiau sisteminiu metodu galima naudotis tokiais būdais:

- i. Rizikos veiksniais pagrįstu metodu: įstaiga nustato ribotą rizikos veiksnių, laikomų tinkamais pakaitiniais kintamaisiais portfelio vertės kitimui, skaičių. Tada šių rizikos veiksnių istoriniai duomenys gali būti išsamiai analizuojami, norint nustatyti patį nepalankiausią laikotarpį (pavyzdžiui, nustatant laikotarpį, kuriam būdingas didžiausias rizikos veiksnių kintamumas(angl. *volatility*) istorinių duomenų lauke.
- ii. VaR pagrįstu metodu: istorinis laikotarpis nustatomas taikant išsamų VaR modelį arba apytiksliai nustatant vertes per istorinį laikotarpį, norint nustatyti 12 mėnesių laikotarpį, kuriame gaunamas didžiausias rezultatas esamam portfeliui.

4. Metodas turėtų būti naudojamas nustatant istorinį laikotarpį, kuris užtikrintų konservatyvius kapitalo rezultatus, o ne paprasčiausiai pasirenkant didžiausio kintamumo laikotarpį.

5. Nors įstaigos gali naudoti bet kurį metodą, istoriniam laikotarpiui nustatyti, esant galimybei, pirmenybė teiktina formulėmis pagrįstam metodui.

6. Įstaigos taip pat turi teisę jungti abu nurodytus metodus, norėdamos riboti su formulėmis pagrįstu metodu susijusius apskaičiavimo sunkumus. Šiuo tikslu galima pasinaudoti vertinimu pagrįstu metodu, norint riboti istorinius laikotarpius, į kuriuos atsižvelgiama taikant formulėmis pagrįstą metodą.

7. Nepriklausomai nuo naudojamo metodo, įstaigos turi pateikti įrodymus, kad nepalankiausių sąlygų laikotarpis yra tinkamas jų dabartiniam portfeliui ir kad įstaigos, atlikdamos savo analizę, atsižvelgė į įvairius galimus istorinius laikotarpius. Įstaigos taip pat turi įrodyti, kad portfelis, pagal kurį nustatomi nepalankiausių sąlygų laikotarpiai, atspindi dabartinį įstaigų portfelį, pavyzdžiui, kitiems tipiškiems ar ankstesniems portfeliams taikydamos metodą nepalankiausių sąlygų laikotarpiui nustatyti. Pavyzdžiui, daugelio portfelių atveju, 12 mėnesių laikotarpis, susijęs su reikšmingais nuostoliais 2007–2008 m., tinkamai atspindėtų tokį nepalankiausių sąlygų laikotarpį, tačiau įstaigos taip pat turi apsvarstyti ir kitus dabartiniam portfeliui tinkamus laikotarpius.

8. Visais atvejais nustatant tinkamą istorinį laikotarpį arba tiksliai nustatant VaR nepalankiausiomis sąlygomis modelį, svariai istoriniams duomenims netaikomi, nes svorių naudojimas nepalankiausių sąlygų laikotarpio duomenims tiksliai neatspindėtų galimų įstaigos portfelio nuostolių, susijusių su nepalankiausiomis sąlygomis.

9. Galiausiai, kompetentingos institucijos turi teisę pareikalauti įstaigų naudoti absoliučius duomenis (angl. *antithetic data*), tiksliai nustatant VaR nepalankiausiomis sąlygomis modelį, ypač kai įstaigos portfeliui būdingi dažni pozicijų pasikeitimai.

7. Dokumentai, pagrindžiantys nepalankiausių sąlygų laikotarpių nustatymo metodą

1. Nepriklausomai nuo taikomo metodo, įstaigos privalo pateikti visus dokumentus, pagrindžiančius metodo pasirinkimą. Visais atvejais tai turi apimti kiekybinius vertinimus, pagrindžiančius dabartinį istorinio laikotarpio pasirinkimą ir jo tinkamumą dabartiniam portfeliui. Taip pat reikia pateikti dokumentus, susijusius su rizikos veiksnių grąžos modeliavimu.

2. Jei įstaigos taiko formulėmis pagrįstą metodą nepalankiausių sąlygų laikotarpiui nustatyti, susijusiuose dokumentuose būtina pateikti bent jau šią informaciją:

- i. Naudojamų rizikos veiksnių pasirinkimo pagrindimą, kai taikomas rizikos veiksniais pagrįstas metodas, jei pasirinkta mažiau rizikos veiksnių nei numatyta pagal modelį.
- ii. Supaprastinimų pagrindimas, jei istoriniam laikotarpiui nustatyti naudojamas supaprastintas VaR modelis.

3. Jei taikomas formulėmis pagrįstas metodas, kurio pagrindas supaprastintas VaR modelis, įstaiga taip pat turi pateikti pakankamus įrodymus, kad supaprastintas matas kryptingai užtikrina tuos pačius VaR rezultatus kaip ir pilnas VaR modelis (todėl šis matas tinkamas nustatyti patį nepalankiausių sąlygų laikotarpį). Šie įrodymai taip pat turi apimti empirinę analizę.

4. Jei taikomas formulėmis pagrįstas metodas, kuriuo siekiama nustatyti didžiausio kintamumo laikotarpį rizikos veiksnių sistemos atžvilgiu, įstaiga turi pateikti pakankamus įrodymus, kad didelio kintamumo laikotarpis yra tinkamas pakaitinis kintamasis laikotarpis, kuriuo VaR matas būtų aukštas/didelis, ir kad neįtraukiant koreliacijų ar kitų veiksnių, kurie atsispindėtų VaR mate, šis pakaitinis kintamasis netaptų netinkamu.

B. Nepalankiausių sąlygų laikotarpio peržiūra

8. Dažnumas

1. CRD reikalavimas peržiūrėti nustatytą 12 mėnesių pakankamai nepalankių sąlygų laikotarpį ne rečiau kaip vieną kartą per metus reiškia, kad dėl skirtingų aplinkybių, įskaitant itin didelę prekybos knygos apyvartą ar specifines prekybos strategijas, gali tekti dažniau peržiūrėti nepalankiausių sąlygų laikotarpį.

2. Apie bet kokius istorinio laikotarpio pasirinkimo pakeitimus, gavus nepalankiausių sąlygų laikotarpio peržiūros rezultatus, reikia pranešti kompetentingai institucijai prieš numatomą siūlomų pakeitimų įgyvendinimą.

9. Nepalankiausių sąlygų laikotarpio stebėseną

1. Be nurodytos reguliarios peržiūros, įstaiga privalo nustatyti tvarką, padedančią nuolat užtikrinti, kad konkretus nepalankiausių sąlygų laikotarpis išliktų reprezentatyvus, įskaitant atvejus, kai rinkos sąlygos ar portfelio sudėtis reikšmingai pasikeičia.

2. Įstaiga, norėdama įgyvendinti patikimą nuolatinio nepalankiausių sąlygų laikotarpio aktualumo stebėjimo tvarką, privalo dokumentais patvirtinti taikomo metodo pagrįstumą. Stebėseną gali būti grindžiama įvairiais veiksniais, kurie tarp skirtingų įstaigų gali skirtis. Pasirenkami veiksniai apima rinkos sąlygų, prekybos strategijų ar portfelio sudėties pokyčius. Šiuos veiksnius galima analizuoti lyginant juos su rinkos vertės ar sąlyginių dydžių, rizikos veiksnių, VaR ar jautrumo lygio pokyčiais, VaR ar jautrumo paskirstymo portfeliams ar rizikos kategorijoms pokyčiais, pelno (nuostolio) (angl. *profit and loss, P&L*) ir grįžtamojo patikrinimo rezultatais arba vertinant naujai patvirtintų produktų poveikį rizikos profiliui.

3. Be nurodytos tvarkos, reikia nuolat atlikti su VaR susijusią VaR nepalankiausiomis sąlygomis stebėseną, nes, nors teoriškai dėl parametru nustatymo skirtumų, VaR nepalankiausiomis sąlygomis išimtiniais atvejais gali būti mažesnė už VaR, taip pat pradžioje, struktūriškai taip atsitikti neturėtų. VaR nepalankiausiomis sąlygomis ir VaR santykis atitinkamo nepalankiausių sąlygų laikotarpio nustatymo metu laikytinas atskaitos verte nuolatinei stebėsenai atlikti. Reikšmingas santykio sumažėjimas turėtų būti vertintinas kaip galimos nepalankiausių sąlygų laikotarpio peržiūros rodiklis. Jei VaR nepalankiausiomis sąlygomis ir VaR santykis yra mažesnis už

vieneta, tai laikytina įspėjimo signalu, rodančiu, kad reikia peržiūrėti nepalankiausių sąlygų laikotarpį.

C. Rizikos vertės nepalankiausiomis sąlygomis metodika

10. Suderinimas su rizikos vertės metodika

1. VaR nepalankiausiomis sąlygomis metodika turi būti pagrįsta galiojančia VaR metodika, taikant konkrečias reikalingas metodikas, norint pritaikyti dabartinį VaR modelį prie modelio, kuriuo gaunamas VaR nepalankiausiomis sąlygomis matas. Todėl bet kokie rizikos veiksniai, naudojami VaR modelio atveju, turi atspindėti VaR nepalankiausiomis sąlygomis modelyje.

2. Kalbant apie standartus, naudojamus abiejų matų atveju, ir direktyvoje nurodytus (pavyzdžiui, 99 proc. pasiklivimo lygmuo), įstaigos turėtų apsvarstyti galimybę naudoti „laiko kvadratinės šaknies“ skalę, norint apskaičiuoti 10 dienų VaR nepalankiausiomis sąlygomis matą. Vis dėlto atsižvelgiant į tam tikrus žinomus skalių naudojimo apribojimus, reikia atlikti analizę, parodančią, kad prielaidos, pagrindžiančios „kvadratinės laiko šaknies“ naudojimą yra tinkamos, ir šią analizę reikia įtraukti į vidinio modelio patikimumo vertinimo procesą.

3. Nors VaR nepalankiausiomis sąlygomis modelyje turi būti panaudoti kai kurie galiojantys VaR standartai, kiti standartai gali skirtis, atsižvelgiant į aiškius direktyvos reikalavimus arba į metodinius nesuderinamumus, susijusius su VaR nepalankiausiomis sąlygomis koncepcija. Konkrečiai tai taikoma šioms sritims:

(i) Nepalankiausių sąlygų laikotarpio trukmė

Kadangi nepalankiausių sąlygų laikotarpio trukmė turi būti 12 mėnesių, neleistini jokie veiksmai, mažinantys ar didinantys nurodytą nepalankiausių sąlygų laikotarpį, nes būtina užtikrinti VaR ir VaR nepalankiausiomis sąlygomis atitikimą.

(ii) Grįžtamojo patikrinimo reikalavimas

Kapitalo poreikiui apskaičiuoti naudojamas multiplikatoriaus koeficientas m_s turi būti ne mažesnis kaip 3; jis didinamas pridedant dydžius nuo 0 iki 1, atsižvelgiant į VaR grįžtamojo patikrinimo rezultatus. Vis dėlto grįžtamasis patikrinimas nėra reikalaujamas, nustatant VaR nepalankiausiomis sąlygomis matą.

(iii) VaR nepalankiausiomis sąlygomis apskaičiavimo periodiškumas

Kadangi CRD numatyta, kad VaR nepalankiausiomis sąlygomis būtina apskaičiuoti ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę, įstaigos turi teisę savo nuožiūra apskaičiuoti priemonę dažniau, pavyzdžiui, kartą per dieną, kad šis periodiškumas sutaptų su VaR periodiškumu.

Jei, pavyzdžiui, įstaigos nusprendžia VaR nepalankiausiomis sąlygomis apskaičiuoti kartą per savaitę, ir darant prielaidą, kad vienos dienos VaR nepalankiausiomis sąlygomis paskirstytas per 10 dienų, kiekvieną dieną apskaičiuojant kapitalo poreikį pagal vidinius modelius, taikytinos šios nuostatos:

- a) Tas pats VaR nepalankiausiomis sąlygomis skaičius turi būti naudojamas 5 vėlesnėms darbo dienoms taikant VaR nepalankiausiomis sąlygomis modelį;
- b) Apskaičiuojant vidutinius VaR nepalankiausiomis sąlygomis skaičius per ankstesnes 60 darbo dienų, vidurkiui apskaičiuoti įstaigos turi naudoti 12 ankstesnių VaR nepalankiausiomis sąlygomis įverčių;
- c) Įstaiga turi sugebėti įrodyti, kad pasirinktą savaitės dieną, kai apskaičiuojamas VaR nepalankiausiomis sąlygomis, jos portfelis atspindi per savaitę turėtą portfelį, o pasirinktas portfelis nesudaro sąlygų sisteminiam nepakankamam VaR nepalankiausiomis sąlygomis dydžių įvertinimui, jei apskaičiavimas atliekamas kartą per savaitę. Pavyzdžiui, pakaktų įrodyti, kad VaR nėra sistemiskai mažesnis tą savaitės dieną, kuri yra pasirinkta VaR nepalankiausiomis sąlygomis apskaičiuoti.

4. VaR nepalankiausiomis sąlygomis standartai gali skirtis nuo VaR standartų kitomis aplinkybėmis, esant metodinių galiojančio VaR ir VaR nepalankiausiomis sąlygomis modelio neatitikimui. Pavyzdys: dabartinės VaR metodikos pakeitimai, kurių negalima perkelti į VaR nepalankiausiomis sąlygomis matą, ir vietos vertinimo (jautrumo analizės ar pakaitinių kintamųjų) naudojimas, o ne išsamus pervertinimas, kuriam teiktina pirmenybė skaičiuojant VaR nepalankiausiomis sąlygomis.

5. Paprastai įstaigos VaR modelio ar VaR metodikos pakeitimai turi atspindėti modelio ar metodikos, naudojamos VaR nepalankiausiomis sąlygomis dydžiui apskaičiuoti, pokyčius.

6. Išimtinėmis aplinkybėmis, jei įstaiga gali įrodyti, kad ji negali perkelti dabartinės VaR metodikos patobulinimų į VaR nepalankiausiomis sąlygomis metodiką, tokią padėtį reikia patvirtinti dokumentais, o įstaiga turi įrodyti, kad poveikis (pvz., VaR ar kapitalo poreikis) dėl dabartinio VaR patobulinimų, kurie nėra įgyvendinami VaR nepalankiausiomis sąlygomis priemonėje, yra ribotas.

7. Jei VaR modelio atveju naudojamas ne išsamus pakartotinis vertinimas, o jautrumo analizė, atitinkama įstaiga turi įrodyti, kad šis metodas yra tinkamas VaR nepalankiausiomis sąlygomis, taikant didesnius sukrėtimus. Jautrumo analize pagrįsto metodo VaR nepalankiausiomis sąlygomis modelyje taikymas gali reikalauti įtraukti aukštesnės eilės išvestines finansines priemones ar iškilumą (angl. *convexity*).

8. Bet kokias naudojamas perskaičiavimo diagramas (angl. *revaluation ladders*) arba kainos/kintamumo matricas (angl. *spot/volatility matrices*) reikia peržiūrėti ir išplėsti, norint įtraukti didesnius rizikos veiksnių sukretimus, pasitaikančius nepalankiausių sąlygų scenarijuose. Pageidautina VaR nepalankiausiomis sąlygomis atveju atlikti išsamų pakartotinį vertinimą, sukretimus vienu metu taikant visiems rizikos veiksniams.

9. Kalbant apie tikslų rinkos duomenų nustatymą, tendencijos pašalinimas (angl. *de-meaning*) nėra reikalingas VaR nepalankiausiomis sąlygomis atveju. Jei rinkos duomenys reikšmingai nukrypsta, pageidautina naudoti absoliučius duomenis (angl. *antithetic data*), o ne pašalinti tendencijas (angl. *de-meaning*).

10. Šioje lentelėje apibendrinami pagrindiniai anksčiau aprašyti klausimai, susiję su esamo VaR ir VaR nepalankiausiomis sąlygomis metodinių aspektų atitikimu.

Ar reikalingas VaR ir VaR nepalankiausiomis sąlygomis atitikimas?		
Taip...	Ne...	Patikrinti
Pasiklivimo lygmuo	Svorių naudojimo sistema	Modelių pakeitimai
Valdymo laikotarpis	Grįžtamasis patikrinimas	Taylor eilutės apytikslų reikšmių (angl. <i>Taylor series approximation</i>) naudojimas
	Istorinio stebėjimo laikotarpio trukmė	
	Apskaičiavimo dažnumas	Skalės metodas

11. Rizikos vertės nepalankiausiomis sąlygomis pakaitinių kintamųjų įvertinimas

1. Atsižvelgiant į tai, kad duomenų apribojimai, dėl kurių būtina naudoti pakaitinius kintamuosius VaR, tampa dar svarbesni VaR nepalankiausiomis sąlygomis atveju, ir tai, kad tikimasi, jog bet kokie VaR naudoti pakaitiniai kintamieji bus reikalingi ir VaR nepalankiausiomis sąlygomis atveju (nors gali prireikti ir papildomų), o dėl bet kokio istoriniuose duomenyse nesantio rizikos veiksnio savaime reikia naudoti pakaitinį kintamąjį VaR apskaičiuoti, tačiau tik „laikiniai“ (pvz., po vienerių metų būtų pakankamai faktinės informacijos 12 mėnesių duomenų eilutei užbaigti), tas pats pakaitinis kintamasis turėtų būti „pastovesnis“ VaR nepalankiausiomis sąlygomis skaičiavimuose (dėl pastovesnio istorinių duomenų laiko eilutės pobūdžio).

2. Jei nepalankiausių sąlygų laikotarpio metu rizikos veiksnių nėra, nes tuo laikotarpiu jie nebuvo stebimi (pavyzdžiui, naujų kotiruojamų akcijų atveju), įstaiga gali pasirinkti kitą rizikos veiksnių (šiuose pavyzdyje, kitas to paties sektoriaus akcijas, esant panašiam rizikos ir veiklos profiliui), apie kurį informacija yra prieinama, ir esant galimybei įrodyti, kad jis stipriai koreliuoja su veiksniu, kurį įstaiga nori fiksuoti. Jei naudojami šie pakaitiniai kintamieji, įstaiga turi apsvarstyti, ar prielaida dėl 100 proc. rizikos veiksnio ir pakaitinio kintamojo koreliacijos, yra tinkama.

3. Įstaigos taip pat turi teisę palyginti trūkstamą veiksnių su kitu panašiu veiksniu pagal kintamumą (angl. *volatility*) (koreliacija tarp šių veiksnių nėra būtina). Pasirinkus šį metodą, įstaigos turi įrodyti, kad jis yra konservatyvus ir tinkamas.

4. Jei VaR modelis sustiprinamas įtraukiant rizikos veiksnių, įstaiga taip pat turi šį veiksnių įtraukti apskaičiuojant VaR nepalankiausiomis sąlygomis. Tam tikrais atvejais dėl to gali tekti peržiūrėti rizikos veiksnių istorinių duomenų eilutes ir pritaikyti atitinkamą pakaitinį kintamąjį, pavyzdžiui, jei į VaR modelį įtraukiamas naujas rizikos veiksnys, naudojamas vertinimo tikslais, kaip reikalaujama pagal Direktyvos 2006/49/EB, iš dalies pakeistos Direktyva 2010/76/ES, V priedo 12 punkto pirmąją dalį.

5. Visais atvejais pakaitinių kintamųjų naudojimas, įskaitant supaprastinimus ir netaikymo atvejus, bus priimtinas tik tada, jei tai yra tinkamai patvirtinta dokumentais, o į apribojimus yra atsižvelgta ir aptarta įstaigos atliktame kapitalo vertinime.

12. Pakaitinių kintamųjų patikimumo vertinimas

1. Pakaitinio kintamojo patikimumo vertinimas atliekamas iš esmės taip pat kaip VaR ir VaR nepalankiausiomis sąlygomis, tačiau bet koks pakaitinis kintamasis, patvirtintas kasdieniam VaR skaičiavimui, automatiškai nėra tinkamas VaR nepalankiausiomis sąlygomis skaičiuoti. Naudojami pakaitiniai kintamieji turi būti nuolat peržiūrimi, norint įvertinti jų tinkamumą ir užtikrinti konservatyvius rezultatus.

2. Pasirinkdama pakaitinius kintamuosius, kuriuos galima naudoti išimtinai VaR nepalankiausiomis sąlygomis tikslais (pavyzdžiui, pasirinktu laikotarpiu nesant duomenų), įstaiga turi užtikrinti, kad kaip pakaitinis kintamasis naudojamas rizikos veiksnys būtų konservatyvus.

13. Modelyje pateikiamos informacijos ir gautų rezultatų patikimumo vertinimas

1. Visi kokybiniai standartai, reglamentuojantys VaR duomenų šaltinių nuoseklumo, tikslumo ir patikimumo kontrolę, taip pat taikomi ir VaR nepalankiausiomis sąlygomis.

2. Pagrindinių priemonių, kurių atžvilgiu įstaigos neturi išsamios duomenų istorijos, apimančios atskaitos laikotarpį, atveju taikomos aproksimacijos, kai naudojamos artimos pagrindinės priemonės (tos pačios rinkos, panašios struktūros ir charakteristikų). Atlikus tą patį procesą, kuris patvirtintas įstaigų vidinių modelių atžvilgiu, norint užtikrinti, kad atskaitos laikotarpiui bus naudojami kokybiški istoriniai duomenys, įstaigos turi dokumentais įtvirtinti metodiką, naudotą apytiksliai nustatyti trūkstamus duomenis. Įstaigos taip pat turi atlikti galimo poveikio, naudojant šiuos pakaitinius kintamuosius, patikrinimus.

3. Įstaigos, norėdamos išlaikyti neatitikimus, gali taikyti duomenų, naudojamų VaR nepalankiausiomis sąlygomis skaičiavimui, išskirčių pašalinimą. Šiuo atveju išsiskiriančių rezultatų pašalinimas iš istorinių duomenų eilutės turi būti atitinkamai pagrįstas ir patvirtintas dokumentais, nes tai negali būti kraštutinių įvykių reikšmingumo mažinimo pagrindas.

4. Kadangi pagal apibrėžimą „VaR nepalankiausiomis sąlygomis“ reiškia itin nepalankių scenarijų taikymą dabartiniams rinkos parametrams, galintiems sukelti nenuoseklias rinkos sąlygas (pavyzdžiui, neigiamą išankstinių sandorių palūkanų normą) dažniau nei atliekant VaR apskaičiavimus, įstaigos turi stebėti galimą tikslaus nustatymo netinkamumą. Įstaigos, pasirinkusios pilną pakartotinį vertinimą, vertindamos VaR nepalankiausiomis sąlygomis, gali dažniau susidurti su tikslaus nustatymo netinkamumu, negu įstaigos, neatliekančios išsamaus pakartotinio vertinimo; taip yra ne dėl to, kad netinkamumo atvejų galima išvengti, bet dėl to, kad jų metodika nepadės įstaigoms nustatyti pasitaikančių tikslaus nustatymo netinkamumo atvejų.

D. Naudojimo patikrinimas

14. Naudojimo patikrinimas

1. VaR nepalankiausiomis sąlygomis modeliui taikomas naudojimo patikrinimas, naudojant VaR nepalankiausiomis sąlygomis rezultatą priimant su rizikos valdymu susijusius sprendimus. Rizikos valdymo analizę turi papildyti VaR nepalankiausiomis sąlygomis rezultatas, pagrįstas kasdieniais VaR modelio rezultatais. Vyresnioji vadovybė turi periodiškai stebėti ir peržiūrėti VaR nepalankiausiomis sąlygomis rezultatus.

2. Jei VaR nepalankiausiomis sąlygomis rezultatai rodo itin didelį pažeidžiamumą esant tam tikroms aplinkybėms, reikia nedelsiant imtis priemonių šiai rizikai tinkamai valdyti.

III skyrius. Baigiamosios nuostatos ir įgyvendinimas

15. Taikymo terminas

Kompetentingos institucijos turi įgyvendinti šias gaires, įtraukdamos jas į savo priežiūros tvarką per šešis mėnesius nuo galutinių gairių paskelbimo dienos. Vėliau kompetentingos institucijos turi užtikrinti, kad įstaigos šių gairių laikysis.